

KAKO POSPJEŠITI REZILIJENTNOST LJUDSKOG DRUŠTVA TEMELJEM ISKUSTVA S COVID-OM-19

Magdalena Kratofil, Natalija Debeljak, Ivona Vidović¹

Mentorica: Izv. prof. dr. sc. Lidija Runko Luttenberger²

Prošireni sažetak seminarskog rada

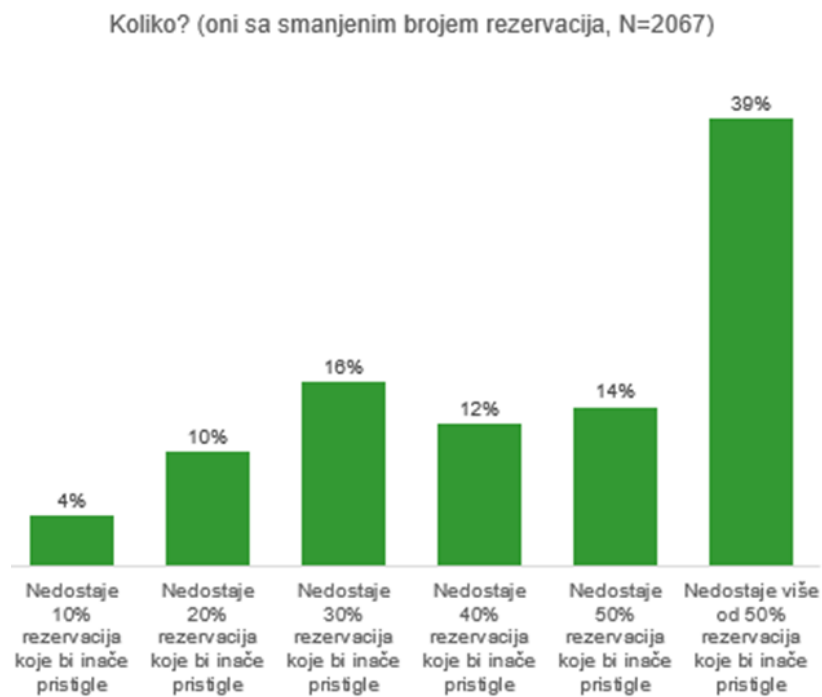
„Nije prvi put u povijesti da se događa nešto neočekivano, a s obzirom na to da sve "napreduje" s vremenom, tako bi i međuljudski odnosi trebali biti na trima razinama više. Zaštita bi sada trebala biti potpuno drugačija nego prije 20, 50 ili 100 godina“, jedan je od komentara u sklopu istraživanja o utjecaju virusne pandemije na hrvatsku populaciju. Može li novonastala situacija, u kojoj se svijet globalno nalazi, promijeniti međuljudske odnose i stvoriti bolju otpornost društva u odgovoru na krizne situacije?

Početak prosinca 2019. g. bivaju zabilježene upale pluća nepoznate etiologije u uskoj vezi s kineskom tržnicom Wuhan. Uskoro Kina, ali i ostatak svijeta, utvrđuju da su upale pluća povezane s teškim akutnim respiratornim sindromom uzrokovanim koronavirusom 2 (SARS-CoV-2), prije nezabilježenog u ljudima. Bolest koju uzrokuje ovaj novi soj virusa ubrzo je nazvana COVID-19. Više od tri mjeseca nakon prve smrti u Kini, dana 26. travnja 2020. g., broj umrlih od koronavirusa 2 u svijetu iznosi više od 200 000, a u Hrvatskoj 55. Niti jedna katastrofa, uključujući virusne pandemije, nije prirodna, u smislu da se njezin utjecaj odražava neovisno o društvenom krajoliku. Ono što ju čini fatalnom upravo je društvena ranjivost. Najvažniji čimbenik kontrole virusne pandemije i drugih kriznih situacija zajednice, prepoznavanje je ozbiljnosti problema te, u vrlo kratkome roku, izmjenjivanje načina javnog i društvenog djelovanja, održavajući njegovu rezilijentnost. C. S. Holling 1970-ih godina je rezilijentnost, otpornost, opisao kao sposobnost sustava da apsorbira poremećaje uz zadržavanje svojih temeljnih funkcija i struktura. Brza moć prilagodbe novoj situaciji stavila je na društvene sektore itekakav izazov te je upravo njihova prilagodba nužna za daljnju održivost. Pandemija koronavirusa 2 izazvala je prenapučenost zdravstvenoga sustava te zatekla mnoge bolnice nedovoljno opskrbljene najnužnijom opremom – zaštitnim materijalom i respiratorima.

¹ Odjel za biotehnologiju Sveučilišta u Rijeci

² Studij politehnike Sveučilišta u Rijeci

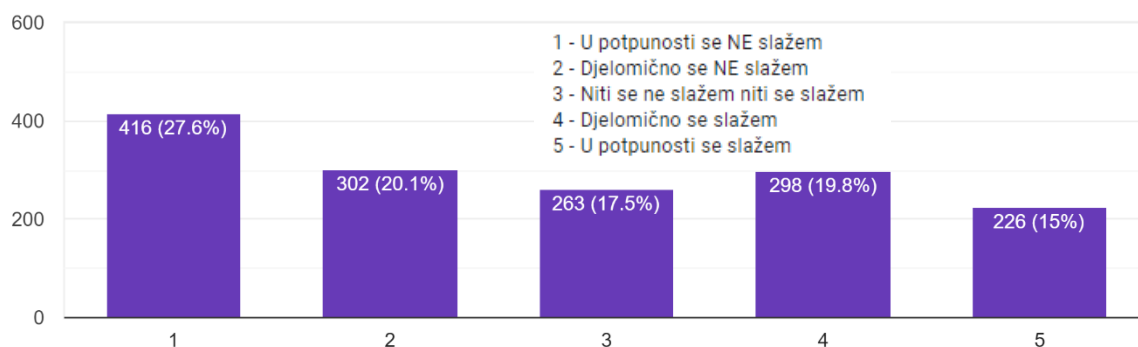
Gospodarstvo i ekonomija potreseni su ogromnim padom vrijednosti dionica na svjetskim burzama, što nagovještuje krizu težu od one iz 2008. g. Svjetski turizam ostat će bez 6.3 milijuna kineskih turista koji uobičajeno putuju u inozemstvo tijekom Lunarne Nove godine, a UNWTO procjenjuje da bi međunarodni turistički dolasci mogli pasti za 20 % do 30 %. Hrvatski turizam i ugostiteljstvo trpe brojna otkazivanja rezervacija smještaja (Slika 1.), a najviše je otkazanih u travnju 2020. g. Fizičko distanciranje i mjere samoizolacije unazadile su gotovo sve gospodarske aktivnosti, što ostavlja pozitivan utjecaj na okoliš u vidu smanjenja zagađenosti zraka i pročišćavanja vodenih sustava. Obrazovanje i školstvo uspjelo se relativno brzo prilagoditi novonastaloj situaciji, no nailazi na razne probleme poput načina vrednovanja i informatičke nepismenosti, koja je u ovakvoj situaciji teško prihvatljiva. Općom pojavom straha i brige za opstanak (Slika 2.), uključujući zdravstvenu i financijsku nesigurnost, započela je i diskusija oko mentalnog zdravlja.

Slika 1. Odgovori ankete Hrvatske gospodarske komore na pitanje koliko rezervacija nedostaje pružateljima smještaja.

8. Osjećam paniku, strah i brigu više nego inače u ovom periodu godine.

1,505 responses

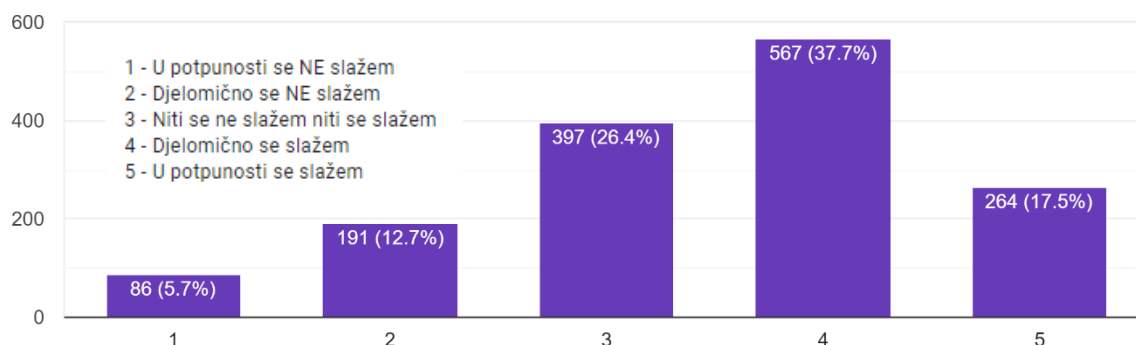

Slika 2. Rezultati osmog pitanja Upitnika o utjecaju COVID-a-19 na hrvatsku populaciju.

U ovom radu pokušat će se sagledati moć prilagodbe i rezilijentnosti društva u raznim sektorima te pružiti kvalitetna rješenja koja svaki sektor može, ili već je primijenio, kako bi umanjio negativne utjecaje. Jedan od ključnih koraka obuzdavanja krize sprječavanje je opterećenosti zdravstvenoga sustava, što izaziva temeljito preispitivanje financiranja zdravstvene zaštite i preoblikovanje postojećih modela. Hrvatska je populacija uglavnom zadovoljna zaštitom ranjivih skupina, poput zdravstvenih zaposlenika na prvoj liniji obrane od koronavirusa 2 (Slika 3.), no, ipak, postoje značajni propusti za koje je, u pogledu uspostave otpornijeg zdravstvenog sustava, potrebno pronaći rješenje. Rezilijentan model zdravstvenog sustava, koji će, kao takav, proizići iz iskustva s COVID-om-19, uključuje zdravstveni sektor koji se u osnovi ne oslanja samo na bolnice, znanje o korištenju zdravstvenih podataka i tehnologije, već i na sposobnost stvaranja i kontrole zaliha zaštitne opreme. Pojavom COVID-a-19 sve domene zdravstvenog sustava stavljene su u fokus. Osim zdravstvenih usluga, države diljem svijeta bile su primorane uspostaviti razne oblike razmjene zdravstvenih informacija, a hrvatska populacija uglavnom smatra da je cjelokupna situacija poboljšala javnozdravstvenu komunikaciju.

3. Smatram da su se donijele učinkovite strategije za pomoć i provedbu iste ranjivim skupinama, posebice zdravstvenim radnicima, ali i ostalim djelatnicima koji su na radnim mjestima bili najizloženi.

1,505 responses

Slika 3. Rezultati trećeg pitanja Upitnika o utjecaju COVID-a-19 na hrvatsku populaciju.

U vidu ekonomije i gospodarstva, ključno je da država razvije sposobnost pružanja pomoći poslodavcima pri financiranju plaće njihovih djelatnika te omogući otpis plaćanja doprinosa na plaću i iz plaće s ciljem zadržavanja broja zaposlenih. U novonastaloj situaciji u fokus je stavljen modernizam koji je omogućio održivost ugostiteljstva ostvarivanjem prihoda putem online narudžbi. Države sve više daju prednost vlastitim poljoprivrednim gospodarstvima u proizvodnji lokalnih, pa tako i brzo dostupnih namirnica. Budući da se uvoz zatvaranjem granica gotovo onemogućio, neiskorišteni potencijal hrvatske poljoprivrede pokazao se kao veliki nedostatak. Neki su poduzetnici odlučili započeti promptno proizvoditi dezinficijense prilagođavajući prethodnu proizvodnju, poput bivšeg proizvođača rakije iz Podgorača kod Našica ili, pak, poput sladorane iz Županje. Gledajući pozitivne učinke koje je kriza ostavila na ekologiju, određene mjere poput jednomjesečnog gašenja industrija i smanjenja udjela benzinskih i dizelskih vozila na cestama, omogućile bi prirodi oporavak od ljudskog djelovanja. Kada iskustvo s COVID-om-19 bude dio povijesti, drastično će se povećati korištenje kombiniranog učenja i internetsko obrazovanje bit će prepoznato kao srž svakog plana obrazovne ustanove o institucionalnoj otpornosti i akademskom kontinuitetu. Prilagodbi održavanju nastave na daljinu u hrvatskim školama uvelike je pridonio projekt „Škola za život.“ U kontekstu otpornosti, pojavila se potreba za poboljšanjem higijenskih praksi i opremljenosti obrazovnih ustanova zaštitnom opremom, većom brigom o imunitetu te u konačnici osnivanjem edukativnih radionica informatičke pismenosti. Nisu ni sektori kulture, umjetnosti i sporta ostali

pošteđeni posljedicama pandemije. Kultura nije nestala, već se većinski preselila na internet pa tako, primjerice, Kino Europa svake srijede i nedjelje nudi kod za besplatno gledanje filma. Olimpijske igre u Tokiju odgođene su za 2021. g., a umjetnost je našla i druge načine da pripomogne kriznoj situaciji, većinski zabavom i smijehom. Novonastala situacija prilika je za cjelokupnu i učinkovitu reorganizaciju svih društvenih sustava i životnih domena.

Dakle, cilj je ovoga rada uočiti probleme s kojima se suočavaju brojni sektori u borbi protiv čovjeku donedavno neznanog virusa. Kvalitetna rješenja u raznim sektorima poduprta su literaturnim navodima, stručnim iskustvima hrvatskih građana kroz pojedina područja djelovanja te rezultatima upitnika provedenog od 8. do 26. travnja 2020. g. na 1505 ispitanika. Istraživanje je još uvijek u tijeku te se svi zainteresirani pozivaju na ispunjavanje anketnog upitnika pod nazivom *Upitnik o utjecaju COVID-a-19 na hrvatsku populaciju*, kojega je moguće pronaći na sljedećem [linku](#). Cjelokupni rad sadrži 9 glavnih poglavlja (Uvod, Općenito o COVID-u-19, Javno zdravstvo i zdravstvena zaštita, Ekonomija i gospodarstvo, Ekologija, Odgojno-obrazovni sustav, Kultura, umjetnost i sport, Socio-psihološki aspekti, Zaključak) popraćenih potpoglavljima, a za njegovu je izradu korišteno više od 90 literaturnih navoda. Spremnost za preuzimanjem odgovornosti te dosad neviđeni i kreativni pothvati izazvani pandemijom COVID-a-19, stvorit će bolju buduću rezilijentnost i povećati prilagodljivost društva novim kriznim situacijama.